herpy

GEKONY

Common dwarf gecko

Lygodactylus capensis

Lygodactylus capensis to mały, szarobrązowy gekon karłowaty z południowej i wschodniej Afryki, gdzie żyje na drzewach w sawannie i widnych lasach, a często także na murach domów. Jest aktywny w dzień, osiąga 7-9 cm długości razem z ogonem i waży poniżej 1 g. Gatunek jest gatunkiem typowym rodzaju i w naturze występuje pospolicie, ale rzadko trafia do hodowli.

Rodzina: Gekkonidae Dawna nazwa: *Hemidactylus capensis; Lygodactylus strigatus*

NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

ZWIERZĘ

Wielkość dorosłego osobnika	**7-9 cm** długość całkowita z ogonem
Waga	**0,7-1,1 g**
Długość życia	**4-6 lat**
Aktywność	**Za dnia**
Tryb życia	**Nadrzewny**
Środowisko	**Sawanna**
Trudność	**Doświadczony**

HODOWLA

Min. terrarium	**30 × 30 × 40 cm** D × S × W dla 2 dorosłych osobników
Temperatura w dzień	**25-30 °C**
Miejsce wygrzewania	**30-35 °C**
Temperatura w nocy	**18-22 °C**
Wilgotność	**50-75%**
Woda	**Bez miski z wodą**
UVB	**Zalecane** Strefa Fergusona 2
Pokarm	**Owady i małe bezkręgowce (skoczogonki, muszki owocowe)**
Utrzymanie	**W parach lub jeden samiec z kilkoma samicami**

ROZMNAŻANIE

Rozmnażanie	**Jajorodny**
Dojrzałość płciowa	**9-15 miesięcy**
Wielkość zniesienia	**1-2 jaj**
Inkubacja	**60-120 dni** przy 24-27 °C

OCHRONA I FORMALNOŚCI

CITES	**Niewymieniony**
Załącznik unijny	**Niewymieniony**
IUCN	**Najmniejszej troski (LC)**

O gatunku

Lygodactylus capensis jest gatunkiem typowym rodzaju *Lygodactylus*. Opisano go w 1849 roku jako *Hemidactylus capensis*, a nazwa *capensis* odnosi się do miejsca typowego na północ od dawnej Kolonii Przylądkowej. Jest to mały, dzienny gekon karłowaty, ubarwiony skromniej niż jaskrawe gatunki wschodnioafrykańskie: grzbiet jest szarobrązowy z ciemnym paskiem biegnącym od pyska do barku lub dalej, gardło jest nakrapiane szarymi lub brązowymi plamkami, a brzuch kremowy.

Dorosłe osobniki mierzą od pyska do kloaki 33-43 mm, a oryginalny ogon jest mniej więcej tej samej długości, więc całkowita długość wynosi 7-9 cm. Dorosły gekon waży zaledwie około 0,9 g. Pod palcami znajdują się lamelki czepne, a spód końcówki ogona pokrywają podobne lamelki, dzięki czemu ogon działa jak piąta kończyna. Ogon łatwo ulega autotomii i szybko odrasta, ale bez niego zwierzę biega wolniej i gorzej wspina się po pionowych powierzchniach.

Taksonomia zmieniała się kilkakrotnie. *Lygodactylus grotei* i *Lygodactylus pakenhami*, wcześniej uznawane za podgatunki, są dziś traktowane jako odrębne gatunki w tej samej grupie gatunków. W terrarium *L. capensis* jest zwierzęciem do obserwacji, a nie do brania na ręce.

Występowanie i środowisko

Lygodactylus capensis występuje w południowej i wschodniej Afryce: w północno-wschodniej części RPA, w Eswatini, Mozambiku, Zimbabwe, Botswanie, Namibii, Angoli, Zambii, Malawi, na południu DR Konga, w Tanzanii wraz z wyspą Pemba oraz w Kenii.

W RPA gatunek od lat 80. XX wieku rozprzestrzenia się na południe i zachód aż po wybrzeża Prowincji Przylądkowej Wschodniej i Zachodniej, prawdopodobnie wraz z roślinami ze szkółek i z ruchem turystycznym. Tamtejsze populacje są zawleczone, ale stanowiska na mapie je obejmują. Gatunek jest pospolity i nie jest uznawany za zagrożony.

> **Naturalny zasięg:** Republika Południowej Afryki, Eswatini, Mozambik, Zimbabwe, Botswana, Namibia, Angola, Zambia, Malawi, Demokratyczna Republika Konga, Tanzania i Kenia.

ŚRODOWISKO

Lygodactylus capensis żyje w sawannie, widnych lasach i zaroślach, a także pospolicie w miastach i ogrodach, gdzie siedzi na drzewach, murach ogrodowych i ścianach domów. Wspina się po pniach i gałęziach, często w pełnym słońcu, a niepokojony chowa się w szczelinach i pod odstającą korą.

W większej części zasięgu klimat jest ciepły, z porą deszczową latem i suchą, chłodniejszą zimą. Siedlisko jest suchsze i bardziej nasłonecznione niż u leśnych gatunków rodzaju ze wschodniej Afryki. Gatunek gorzej znosi chłód niż nocne gekony z tego samego obszaru, ale w nocy toleruje nieco niższe temperatury niż w dzień. Mrówki stanowią 30-50 % pokarmu; resztę tworzą inne drobne stawonogi.

Hodowla

TERRARIUM

Wiedza o utrzymaniu *Lygodactylus capensis* jest skąpa. Klimat w obszarze występowania jest ciepły, z deszczami latem i suchą, chłodniejszą zimą, a gatunek żyje na drzewach w sawannie i widnych lasach. *Lygodactylus grotei*, do niedawna uznawany za podgatunek *L. capensis*, oraz *Lygodactylus picturatus* są lepiej poznane w terrarystyce i mają podobne wymagania. Wartości dotyczące temperatury, wilgotności, oświetlenia, rozmnażania i długości życia zostały przejęte od nich.

Parę można trzymać w terrarium o wymiarach co najmniej 30 × 30 × 40 cm (długość × szerokość × wysokość), a samca z dwiema samicami w 40 × 30 × 40 cm. Wysokość jest ważniejsza niż powierzchnia dna, ponieważ zwierzę żyje na pniach i gałęziach.

Terrarium musi być całkowicie szczelne dla tak małych zwierząt i ich owadów karmowych: drobna siatka w pokrywie i drobne kratki wentylacyjne na dole i na górze. Uszczelnij ściany boczne i tylną, żeby żadne zwierzę nie utknęło za wystrojem. Na dnie ułóż warstwę drenażową z keramzytu, a na niej mieszankę włókna kokosowego z niewielką ilością piasku, ewentualnie przykrytą odrobiną liści. Urządź terrarium cienkimi i grubszymi gałęziami, korą korkową ustawioną pionowo jako kryjówki oraz wytrzymałymi roślinami, np. sansewierią. Terrarium urządza się i prowadzi raczej sucho, a stojącej wilgoci w podłożu należy unikać.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja Czytaj więcej: Budowa terrarium i podłoże bioaktywne

TEMPERATURA

W dzień temperatura tła powinna wynosić 25-30 °C, a miejsce do wygrzewania pod małym spotem 30-35 °C. Lampa grzewcza nie musi świecić przez cały dzień: wystarczą dwa do czterech okresów po 30-45 minut latem i dwa zimą. W nocy temperatura spada do 18-22 °C. Zimą temperatura dzienna może wynosić 23-28 °C, a nocna 18-20 °C.

Spot musi być dopasowany do wielkości terrarium, bo mocna lampa w małym terrarium szybko podnosi temperaturę w całym zbiorniku. Używaj termostatu lub ściemniacza i mierz temperaturę zarówno wysoko, jak i nisko. Zwierzę, które siedzi nieruchomo z otwartym pyskiem w najcieplejszym miejscu, jest przegrzane.

Czytaj więcej: Ciepło i temperatura

WILGOTNOŚĆ I WODA

Wilgotność powietrza utrzymuj na poziomie 50-60 % w dzień i 60-75 % w nocy. Każdego ranka lekko zraszaj terrarium, tak by na liściach i ścianach pojawiły się krople, i pozwól mu przeschnąć w ciągu dnia. Gatunek jest wrażliwy na stojącą wilgoć, a stale mokre gałęzie i mokre podłoże prowadzą do pleśni i problemów skórnych.

Zwierzęta piją krople z liści i ścian, więc miska z wodą nie jest potrzebna i dla tak małych zwierząt stanowi zagrożenie. Wodę muszą dostawać codziennie, ale zniosą pojedynczy suchy dzień. Zwracaj szczególną uwagę na letnie upały i miejsce ustawienia terrarium, bo małe zwierzęta szybko się odwadniają.

OŚWIETLENIE I UVB

Lygodactylus capensis często przebywa w pełnym słońcu i potrzebuje mocnego, równomiernego światła. Stosuj świetlówki T5 lub LED o barwie dziennej w połączeniu ze świetlówką UVB. Użyj umiarkowanej świetlówki UVB (strefa Fergusona 2) nad częścią terrarium; jej moc jest szacunkowa. W pozostałej części terrarium zapewnij cień i kryjówki.

Światło powinno być włączone 14-16 godzin latem i 12-14 godzin zimą, sterowane wyłącznikiem czasowym. Chłodny okres zimowy z krótszymi dniami jest korzystny, jeśli zwierzęta mają się rozmnażać.

Czytaj więcej: Światło i UVB

ŻYWIENIE

Mrówki stanowią w naturze 30-50 % pokarmu. W terrarium dieta składa się z małych żywych owadów karmowych: małych świerszczy, muszek owocowych, skoczogonków, strąkowców, małych równonogów i małych karaczanów. Można podawać mrówki i termity, jeśli pochodzą z miejsc, gdzie nie stosuje się środków ochrony roślin. Owad karmowy musi być mniejszy niż odległość między oczami zwierzęcia.

Lekko opylaj owady preparatem wapniowym z witaminą D3, a samicom podawaj małą miseczkę czystego wapnia do samodzielnego wyjadania. Karm codziennie lub co drugi dzień, unikając przekarmiania. Kilka spokrewnionych gatunków przyjmuje też papki owocowe lub gotowe pokarmy dla owocożernych gekonów, ale czy *L. capensis* to robi, nie zostało udokumentowane.

Czytaj więcej: Wapń, witaminy i suplementy

ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

Lygodactylus capensis jest szybki, łatwo ucieka lub odnosi obrażenia, a ogon łatwo odrzuca, dlatego gatunek nie nadaje się do brania na ręce. Otwieraj drzwiczki tylko na krótko i pilnuj szczelin, przez które zwierzęta mogłyby uciec. Zwierzę jest płochliwe i często się chowa, gdy wykonuje się prace w terrarium.

Trzymaj parę lub samca z jedną albo dwiema samicami. Dwa samce są terytorialne i nie wolno trzymać ich razem. Zwracaj uwagę na ślady ugryzień i odgryzione ogony, a osobniki przeganiane oddzielaj. Gdy robi się zbyt gorąco, zwierzęta odpoczywają w cieniu.

Rozmnażanie

DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

Samca rozpoznaje się po zgrubiałej nasadzie ogona z dwiema kieszeniami hemipenisów oraz po porach przedkloakowych przed kloaką, które często wydzielają wydzielinę. Samica ma smukłą nasadę ogona, a u dorosłych samic często widać wyraźne woreczki wapniowe. Dojrzałość płciowa nie została udokumentowana dla tego gatunku. Przedstawiciele rodzaju zwykle osiągają dojrzałość płciową po 9-15 miesiącach, ale do rozrodu zwierzęta powinny mieć najlepiej 14-18 miesięcy.

GODY I KOPULACJA

Kopulacja *Lygodactylus capensis* w niewoli nie została opisana. U *Lygodactylus grotei* zwierzęta kopulują przez cały rok, a chłodny okres zimowy z krótszymi dniami i nieco niższą temperaturą sprzyja rozrodowi, ponieważ samica ma czas na odbudowanie zapasów wapnia. Trzymaj parę lub samca z jedną albo dwiema samicami w terrarium z wieloma kryjówkami, żeby samica mogła uciec przed samcem, i przenieś samca, jeśli uporczywie ją przegania.

SKŁADANIE JAJ I ZNIESIENIA

Samica składa jednorazowo 1-2 jaja o twardej skorupce, jak wszystkie gatunki rodzaju. U *L. grotei* jaja mają około 5 mm i są składane co 4-6 tygodni w rurkach bambusowych, małych pojemniczkach, bromeliach, pod korą korkową lub na podłożu. Zapewnij kilka miejsc do składania jaj, które można wyjąć z terrarium. Jaja przyklejają się do podłoża i łatwo pękają przy

odrywaniu, dlatego lepiej wyjąć całe miejsce zniesienia. Składanie jaj jest dla samicy dużym obciążeniem i musi ona mieć obfity dostęp do wapnia.

INKUBACJA

Jaja przenosi się ostrożnie, bez obracania, do małego pojemnika z lekko wilgotnym wermikulitem i małymi otworami wentylacyjnymi w pokrywce. Temperaturę utrzymuje się na poziomie 24-27 °C. Wyklucie następuje po około 60-120 dniach. Wartość ta jest przejęta od *Lygodactylus williamsi*.

ODCHÓW MŁODYCH

U *L. grotei* młode mają w chwili wyklucia 16-17 mm, a młode *L. capensis* są prawdopodobnie równie małe. Umieść je w małym, całkowicie szczelnym terrarium z cienkimi gałązkami i lekko wilgotnym kątem i zraszaj codziennie. Podawaj najmniejsze owady karmowe: skoczogonki, muszki owocowe i świeżo wyklute małe świerszcze, opylone wapniem z witaminą D3. Trzymaj młode oddzielnie od dorosłych. Pokarm musi być dostępny cały czas, bo tak małe zwierzęta nie mają niemal żadnych rezerw.

Czytaj więcej: Zwierzęta karmowe: utrzymanie i hodowla

Zdrowie i częste błędy

Choroby w niewoli nie zostały opisane dla *Lygodactylus capensis*, ale typowe problemy małych gekonów karłowatych to:

- Za mało wody i zbyt wysoka temperatura w małym terrarium. Małe zwierzęta szybko się odwadniają. Używaj termostatu lub ściemniacza.
- Niedobór wapnia i witaminy D3, zwłaszcza u samic składających jaja.
- Zbyt mokre terrarium, które prowadzi do pleśni i problemów skórnych u gatunku z suchszego klimatu.
- Problemy z linieniem, gdy resztki skóry na palcach i końcówce ogona mogą odciąć dopływ krwi. Usuwaj je ostrożnie letnią wodą.
- Roztocza krwiopijne, widoczne jako drobne czerwone lub czarne kropki w fałdach skóry. Wymagają leczenia u weterynarza.
- Walki między samcami z ugryzieniami i utraconymi ogonami.
- Małe zwierzęta, które utknęły lub zaginęły w szczelinach za wystrojem.

Zdrowe zwierzę jest żywe, ma jasne oczy i pełną nasadę ogona. Zgłoś się do weterynarza z doświadczeniem w leczeniu gadów, jeśli zwierzę chudnie, jest ospałe lub przestaje jeść.

Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.